

การบริหารจัดการงบประมาณในสถานศึกษาบนหลักธรรมาภิบาล

Budget management in educational institutions based on good governance principles

พระมหาฉัตรเพชร สมาจาโร

PhramahaChatpat Samajaro

สามเณรกรวิทย์ สังรวมใจ

SammanenKorawit Sangruemjai

กชภัทร์ สงวนเครือ

kotchaphat Sanguankhruea

หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

Master of Education Program in Buddhist Educational Administration

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Roi Et Campas

Email: chatpatphuentsantai@gmail.com

Received: 26 January 2025; Revised: 27 April 2025; Accepted: 29 April 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการบริหารจัดการงบประมาณในสถานศึกษาบนหลักธรรมาภิบาล ซึ่งประกอบด้วยหลักการสำคัญ 6 ประการ คือ 1) หลักนิติธรรม การบริหารงบประมาณต้องเป็นไปตามระเบียบ กฎหมาย และข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง มีการจัดทำแผนการใช้จ่ายงบประมาณที่ชัดเจนและถูกต้องตามระเบียบราชการ 2) หลักคุณธรรม ผู้บริหารและบุคลากรต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีการจัดสรรงบประมาณอย่างเป็นธรรมและคำนึงถึงประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ 3) หลักความโปร่งใสเปิดเผยข้อมูลการใช้จ่ายงบประมาณให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรับทราบ มีระบบการตรวจสอบและรายงานผลการใช้จ่ายงบประมาณที่ชัดเจน 4) หลักการมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้บุคลากร ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนงบประมาณ รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการบริหารงบประมาณจากทุกภาคส่วน 5) หลักความรับผิดชอบ มีการติดตามและประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณอย่างสม่ำเสมอ พร้อมรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงานและชี้แจงเมื่อมีข้อสงสัย 6) หลักความคุ้มค่า ใช้จ่ายงบประมาณอย่างประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุด มีการวางแผนการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงบประมาณ จะช่วยให้เกิดความโปร่งใสและตรวจสอบได้ สร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ ลดความเสี่ยงในการทุจริตและความผิดพลาด นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างระบบและกลไกในการกำกับติดตามการบริหารงบประมาณ พร้อมทั้งพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล

คำสำคัญ: การบริหารจัดการงบประมาณ, สถานศึกษา, หลักธรรมาภิบาล

Abstract

This academic article aims to study budget management in educational institutions based on the principles of good governance, which consists of 6 important principles: 1) The rule of law. Budget management must be in accordance with relevant rules, laws, and regulations. A clear and accurate budget spending plan has been prepared according to government regulations. 2) Principles of morality: Executives and personnel must perform their duties with honesty and integrity. The budget is allocated fairly and takes into account the interests of the students. 3) Principles of transparency Reveal budget spending information to stakeholders. There is a clear system for checking and reporting budget spending results. 4) Participation principles provide opportunities for personnel, parents, and communities to participate in budget planning. Listen to opinions and suggestions on budget management from all sectors. 5) Principles of responsibility There is regular monitoring and evaluation of budget spending. Ready to take responsibility for operating results and provide clarification when in doubt. 6) Value principle Spend your budget economically and get the most benefit. There is planning for efficient use of resources.

Applying good governance principles to budget management It will help ensure transparency and accountability. Build confidence among stakeholders Increase efficiency in management Reduce the risk of corruption and mistakes. Leading to sustainable development of educational quality. Educational institution administrators should create systems and mechanisms for monitoring and monitoring budget management. As well as developing personnel to have knowledge and understanding of operating according to the principles of good governance. In order to manage the budget efficiently and provide maximum benefit to educational administration.

Keywords: Budget management, Educational institutions, The principles of good governance

บทนำ

ระบบการศึกษาของไทยในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ของประเทศ การบริหารงบประมาณแผ่นดินที่จัดสรรให้สถานศึกษาภาครัฐในระดับนี้ จึงควรได้รับการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และเป็นธรรม อย่างไรก็ตามที่ผ่านมา พบว่ามีปัญหาหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษา และความเชื่อมั่นของสังคมในระบบราชการ การศึกษาปัญหาหลักในการบริหารงบประมาณแผ่นดินในสถานศึกษา 1) การจัดสรรงบประมาณที่ไม่เท่าเทียมโรงเรียนในเมืองใหญ่ และพื้นที่พิเศษมักได้รับการสนับสนุนมากกว่าโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกล ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำในโอกาสทางการศึกษา (วิจารณ์ พานิช, 2559) 2) กระบวนการบริหารงบประมาณที่ล่าช้าและไม่ยืดหยุ่น การใช้งบประมาณของโรงเรียนต้องผ่านกระบวนการราชการที่ซับซ้อน ทำให้โรงเรียนไม่สามารถปรับใช้ทรัพยากรได้ทันต่อสถานการณ์ เช่น ภัยพิบัติ หรือการเรียนออนไลน์ในช่วงโควิด-19 3) ขาดการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การตัดสินใจในการใช้งบประมาณมักกระจุกอยู่ที่ผู้อำนวยการหรือคณะกรรมการบางกลุ่ม โดยขาดการรับฟังเสียงจากครู ผู้ปกครอง และชุมชน ปัญหาการทุจริตงบประมาณในภาคการศึกษา มีกรณีทุจริต

ในสถานศึกษาหลายครั้งในช่วงที่ผ่านมา เช่น กรณีทุจริตเงินอาหารกลางวันนักเรียน พบว่าโรงเรียนบางแห่งมีการเบิกงบประมาณอาหารกลางวันในนามนักเรียนที่ไม่มีอยู่จริง ซึ่งศาลได้ลงโทษจำคุกการกระทำของจำเลยเป็นความผิดหลายกรรมต่างกันให้ลงโทษทุกกรรมเป็นกระทงความผิดไปรวม 3 กระทง กระทงละ 5 ปี รวม 3 กระทง เป็นจำคุก 15 ปี (สำนักข่าวอิศรา, 2565) นอกจากนี้ ยังมีการใช้งบประมาณก่อสร้างอาคารเรียนโดยไม่โปร่งใส บางโรงเรียนมีการจัดซื้อจัดจ้างโดยไม่ผ่านกระบวนการประมูลหรือมีการฮั้วราคา เป็นต้น ประกอบกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) ยุทธศาสตร์ที่ 6 ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ มีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ภาครัฐมีความโปร่งใส ปลอดการทุจริตและประพฤติมิชอบ ซึ่งให้ความสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการใช้เครื่องมือ และมาตรการเพื่อสร้างความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ปิดโอกาสในการกระทำทุจริตทำให้การกระทำทุจริตทำได้ยาก และมีโอกาสสูงที่จะถูกตรวจพบจากการกระทำที่ไม่ถูกต้อง ขณะเดียวกันเป็นการสร้างความไว้วางใจและความมั่นใจให้กับภาคประชาชนต่อการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐรวมทั้งเน้นการสร้างวัฒนธรรม และพฤติกรรมสุจริต มองว่า การกระทำทุจริตเป็นสิ่งที่ไม่ “ได้” ไม่คุ้ม “เสีย” ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมต่อต้านการทุจริต และประพฤติมิชอบ ส่งเสริมการสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารงาน พร้อมทั้งสร้างจิตสำนึก และค่านิยมให้มีส่วนร่วมในการต่อต้านการทุจริต เป็นเครือข่ายเฝ้าระวัง สอดส่อง และแจ้งเบาะแสการทุจริตที่เกิดขึ้นในองค์กรต่าง ๆ (เกศริน ภัทรเปรมเจริญ, 2564)

ดังนั้น หลักธรรมาภิบาลเป็นแนวคิดที่เน้นความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และรับผิดชอบ ซึ่งจำเป็นต้องเป็นพื้นฐานของการบริหารงบประมาณภาครัฐ โดยเฉพาะในระบบการศึกษาเพราะว่า เพื่อป้องกันการทุจริต เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และความคุ้มค่าของการใช้งบประมาณ เพื่อส่งเสริมความเชื่อมั่นของประชาชนในระบบการศึกษา ตามแนวคิดของ UNESCO ที่ว่า “Governance in education must emphasize transparency equity and accountability as foundational principles for sustainable development.” (UNESCO, 2017) จะเห็นได้ว่า ปัญหาการบริหารงบประมาณในสถานศึกษาระดับประถม และมัธยมของภาครัฐ ไม่ได้เป็นเพียงเรื่องของการจัดสรรเงินเท่านั้น แต่ยังเป็นเรื่องของธรรมาภิบาล ความโปร่งใส และการมีส่วนร่วม การทุจริตที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาในระยะยาว การนำหลักธรรมาภิบาลมาเป็นพื้นฐานในการบริหารจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งภาครัฐควรมีการตรวจสอบเชิงนโยบาย ดังนี้ 1) เพิ่มระบบตรวจสอบจากภายนอก โดยการเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะ เช่น เว็บไซต์แสดงการใช้จ่ายงบประมาณของโรงเรียน 2) สนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในกระบวนการตัดสินใจ 3) อบรมผู้บริหารสถานศึกษาในเรื่องธรรมาภิบาล และการบริหารงบประมาณที่มีประสิทธิภาพ

ด้วยเหตุนี้ ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงมีความสนใจที่จะนำเสนอบทความเรื่อง “การบริหารจัดการงบประมาณในสถานศึกษาบนฐานหลักธรรมาภิบาล” ซึ่งผู้วิจัยคาดหวังว่าผลการศึกษาจะเป็นแนวทางสำหรับการบริหารจัดการงบประมาณในสถานศึกษาบนฐานหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักการความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

ความรู้เกี่ยวกับการบริหารงบประมาณ

การบริหารงบประมาณมีความสำคัญต่อกระบวนการบริหารงานสถานศึกษา เป็นเรื่องการเงินที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรทราบ เพื่อยึดเป็นแนวปฏิบัติตามระเบียบของราชการ เปลี่ยนแปลงไปตามคำสั่งของทางราชการ ตามฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศ ความผันผวนทางการเมือง ทศนคติหรือหลักการที่ผู้บริหารระดับสูงในส่วนกลางยึดถือตามแนวที่ตนคิดว่าดีหรือควรปฏิบัติ ซึ่งผู้เขียนจะได้นำเสนอในประเด็น

1) ความหมายการบริหารงบประมาณ และ 2) ความสำคัญของการบริหารงบประมาณ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ความหมายการบริหารงบประมาณ

การให้ความหมายการบริหารงบประมาณของนักวิชาการแต่ละท่านมีทัศนะ ดังนี้

วีระพงษ์ ก้านกั้ง (2560) ได้ให้ความหมาย การบริหารงบประมาณ หมายถึง กิจกรรมที่ผู้บริหารและหน่วยงาน ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ดำเนินการอย่างมีระบบในการใช้จ่ายเงินหรือก่อหนี้ผูกพันให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงานอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

แสงเทียน จิตโรตติ (2560) ได้ให้ความหมาย การบริหารงบประมาณ หมายถึง กระบวนการดำเนินงานในการหารายได้และการใช้เงินให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ และมีการแสดงรายรับ รายจ่ายเพื่อนำมาใช้ในการดำเนินการจัดการศึกษา ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง โดยมีการควบคุมและดำเนินงานทางการเงินตามกฎหมายที่ตั้งไว้ มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้

เกษมา แสนอ่อน (2562) ได้ให้ความหมาย การบริหารงบประมาณ หมายถึง แผนการใช้จ่ายงบประมาณเพื่อให้การดำเนินการต่าง ๆ บรรลุเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยถูกต้องตามระเบียบ มีการจัดทำงบประมาณ จัดทำบัญชี มีการจ่ายเงินและการควบคุมตรวจสอบทางการเงินและทรัพย์สิน

รักษณาสี สุริหาร (2563) ได้ให้ความหมาย การบริหารงบประมาณ หมายถึง การจัดทำแผนงบประมาณ ในการคำนวณค่าใช้จ่ายและจัดสรรทรัพยากรตามโครงการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่หน่วยงานได้กำหนดไว้ รวมถึงการบริหารกิจกรรมขององค์กรให้ถูกต้องตามระเบียบ และได้ประโยชน์สูงสุด

สรุปได้ว่า การบริหารงบประมาณ หมายถึง กระบวนการดำเนินงานที่ผู้บริหาร หน่วยงาน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ดำเนินการอย่างมีระบบ โดยการวางแผน ควบคุม ติดตาม และประเมินผลการใช้เงินงบประมาณอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การใช้ทรัพยากรทางการเงินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส ตรงตามวัตถุประสงค์ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กรหรือหน่วยงานนั้น ๆ

2. ความสำคัญของการบริหารงบประมาณ

ผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญในการบริหารงบประมาณ ซึ่งเกี่ยวกับการเงินให้เป็นไปตามกฎหมาย และระเบียบกฎหมายหน้าที่เกี่ยวกับการเงิน ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้มีทัศนะ ดังนี้

วิไลภรณ์ เทพมนตรี (2559) กล่าวถึง งบประมาณมีความสำคัญต่อการดำเนินงานของโรงเรียนเป็นอย่างมาก เพราะงบประมาณแสดงให้เห็นถึงแผนทางการเงิน ซึ่งโรงเรียนสามารถนำไปใช้วิเคราะห์ในการปฏิบัติงานทางการเงินเพื่อการบรรลุเป้าหมายทางการศึกษาของโรงเรียน และทำให้เจ้าหน้าที่และผู้บริหารเกิดความตระหนักถึงแหล่งเงินที่โรงเรียนจะจัดหารายได้มาใช้ ซึ่งงบประมาณช่วยกำหนดการแบ่งส่วนและวงจำกัดของการใช้จ่าย และช่วยกำหนดระดับความสำคัญของงานกิจกรรมของโรงเรียน อีกทั้งยังช่วยพัฒนาความร่วมมือและการติดต่อสื่อสารระหว่างครู ผู้อำนวยการ เจ้าหน้าที่ และกลุ่มองค์กรของผู้ปกครองสุดท้ายงบประมาณนั้นสามารถช่วยพัฒนาความสนใจในผลประโยชน์ และความมีอิสระของเจ้าหน้าที่

มาลัย อินเทพ (2560) กล่าวถึง ความสำคัญของงบประมาณเพราะเป็นเครื่องมือในการวางแผนทางการเงินของโรงเรียนหรือหน่วยงานรวมทั้งรัฐบาล เพื่อรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ และการคลังเพราะงบประมาณเป็นปัจจัยหลักที่ช่วยสนับสนุนปัจจัยด้านอื่น ๆ ในการบริหารงานในองค์กรและเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบกำกับติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานอื่นที่เกี่ยวข้องได้อีกด้วย

รักษณาลี สุริหาร (2563) กล่าวถึง ความสำคัญของการบริหารงานงบประมาณ เพราะเป็นความสำเร็จของการจัดทำแผนงบประมาณ ในการคำนวณค่าใช้จ่ายและจัดสรรทรัพยากรตามโครงการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่หน่วยงานได้กำหนดไว้ ส่งผลให้การขับเคลื่อนองค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า การบริหารงบประมาณมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานขององค์กรหรือหน่วยงานภาครัฐและเอกชน โดยเฉพาะในภาคการศึกษา ซึ่งจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรทางการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนและสังคมโดยรวม คือ 1) การบริหารงบประมาณช่วยให้สามารถวางแผนและจัดสรรทรัพยากรให้เหมาะสมกับภารกิจและวัตถุประสงค์ขององค์กร 2) ส่งเสริมความโปร่งใสและตรวจสอบได้ เมื่อมีระบบบริหารงบประมาณที่ดี จะทำให้สามารถติดตาม ตรวจสอบ และรายงานการใช้จ่ายได้อย่างโปร่งใส ป้องกันการรั่วไหลและการทุจริต ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของธรรมาภิบาลในภาครัฐ 3) การวางแผนและควบคุมงบประมาณที่ดี ช่วยให้เกิดการใช้จ่ายเกินความจำเป็น ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ และสามารถนำเงินส่วนเกินไปใช้ในด้านอื่นที่มีความสำคัญมากกว่า 4) การบริหารงบประมาณที่โปร่งใส ทำให้ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และประชาชนทั่วไปเกิดความเชื่อมั่นในระบบการจัดการของหน่วยงาน 5) เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์และประเมินผลการดำเนินงาน ข้อมูลทางการเงินจากระบบบริหารงบประมาณสามารถนำมาวิเคราะห์เพื่อพัฒนาแผนงานในอนาคต และปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

บริบทการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา

หน่วยงานที่เกี่ยวกับการศึกษาโดยเฉพาะสถานศึกษาหรือโรงเรียน เป็นหน่วยงานหนึ่งที่ต้องใช้เงินในการดำเนินงานและพัฒนาตนเอง ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาหรือโรงเรียน จึงจำเป็นต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารการเงินเป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นนโยบายการจัดสรรเงินเพื่อการศึกษา แนวปฏิบัติในการบริหารการเงินในสถานศึกษาหรือโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย งานการรับเงิน, การจ่ายเงิน, การเก็บรักษาเงิน, การนำส่ง, การซื้อ, การจ้าง, บัญชีพัสดุ, การตรวจสอบ และรายงานการเงิน เป็นต้น ซึ่งทักษะของนักวิชาการได้มีความคิดเห็นในความหมายการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา และหลักการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา ดังต่อไปนี้ คือ

1. ความหมายการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา

สุรวุฒิ ตั้งดี (2558) กล่าวว่า การบริหารงบประมาณของสถานศึกษา หากพิจารณาในเชิงภาระหน้าที่ทางการบริหารแล้ว การบริหารงบประมาณก็คือ การจัดการด้านการเงินในเงื่อนไขและข้อจำกัดทางการจัดการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้านต่าง ๆ ซึ่งโดยทั่วไปการบริหาร งบประมาณในแต่ละปีเป็นไปตามระบบปีงบประมาณ ซึ่งเริ่มจากวันที่ 1 ตุลาคม ถึงวันที่ 30 กันยายน ของปีถัดไป แต่ในสถานศึกษาการดำเนินการจะเริ่มตามปีการศึกษา คือ ตั้งแต่ต้นเดือนพฤษภาคมจนถึงสิ้นเดือนเมษายนของปีถัดไป ซึ่งไม่ตรงกับปีงบประมาณ หากเป็นสถานศึกษาของรัฐการใช้จ่ายเงิน งบประมาณแต่ละปีการศึกษา จำเป็นต้องอาศัยเงินงบประมาณทั้งสองปีงบประมาณ คือ ตั้งแต่เปิดภาคเรียนจนถึงสิ้นเดือนกันยายนเป็นของปีงบประมาณหนึ่ง และตั้งแต่เดือนตุลาคมจนปิดภาคเรียนเป็นของอีกปีงบประมาณหนึ่ง สถานศึกษาจำเป็นต้องกำหนดแผนงานหรือโครงการให้สอดคล้องกับงบประมาณในปีนั้น ๆ แต่หากเป็นสถานศึกษาของเอกชนไม่จำเป็นต้องอาศัยงบประมาณแผ่นดินก็อาจกำหนดงบประมาณการใช้จ่ายเงินให้สอดคล้องกับปีการศึกษาได้

ชนิษฐา ยศเมฆ (2560) กล่าวว่า การบริหารงบประมาณในสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินงานของสถานศึกษา เกี่ยวกับการวางแผนและการควบคุมทางการเงิน การจัดสรรเงินงบประมาณที่ได้จากแหล่งเงินทุนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการจัดสรรงบประมาณแผ่นดินที่ทางรัฐจัดให้หรือเป็นงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากองค์กรเอกชน หรือการบริจาคจากแหล่งอื่น ๆ สถานศึกษาจะต้องมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ถูกต้อง

ตามระเบียบและวิธีการ และมีการดำเนินการอย่างโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ มีการนำงบประมาณไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ดร.ณภัท เย็นวัฒนา (2562) กล่าวว่า งบประมาณเป็นเงินที่ทางราชการจัดสรรให้สถานศึกษา เพื่อใช้ในการบริหารสถานศึกษาและจัดการศึกษาให้กับผู้เรียน โดยอาศัยการวางแผนทางการเงิน การจัดการและใช้จ่ายเงินงบประมาณให้ถูกต้องและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา โดยการบริหารงานงบประมาณเป็นการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการเงิน พัสดุ และการจัดการงบประมาณและพัสดุในโรงเรียน ซึ่งการบริหารงานงบประมาณที่ดีจะก่อให้เกิดประสิทธิผลในด้านการจัดการศึกษาของโรงเรียน จะเห็นได้จากหน่วยงานทางการศึกษา ได้ให้อำนาจสถานศึกษาในการบริหารจัดการงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน ซึ่งโรงเรียนจะต้องมีการวางแผนงบประมาณ ควบคุม ตรวจสอบ และมีการประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณ อีกทั้งสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดในการจัดการศึกษาให้กับผู้เรียน

สรุปได้ว่า การบริหารงบประมาณของสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการวางแผน จัดสรร ควบคุม ตรวจสอบ และประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณภายในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการวางแผนและดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทั้งในด้านโครงสร้างพื้นฐาน บุคลากร และกิจกรรมการเรียนรู้โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ทรัพยากรทางการเงินถูกนำไปใช้อย่างคุ้มค่า โปร่งใส ตรงตามวัตถุประสงค์ และสามารถตอบสนองต่อพันธกิจด้านการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลักษณะสำคัญของการบริหารงบประมาณในสถานศึกษา คือ เน้นประโยชน์ทางการศึกษา งบประมาณต้องถูกใช้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ พัฒนาผู้เรียน พัฒนาครู และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการศึกษา อยู่ภายใต้กรอบนโยบายและกฎหมายของรัฐ การใช้งบประมาณต้องเป็นไปตามระเบียบราชการ เช่น พระราชบัญญัติวินัยการเงินการคลังของรัฐ พ.ศ. 2561 รวมทั้งมีการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และครู ควรมีส่วนร่วมในการพิจารณาและตรวจสอบการใช้งบประมาณ และต้องตรวจสอบและประเมินผลได้ การใช้จ่ายต้องมีหลักฐาน สามารถตรวจสอบย้อนหลังได้ และต้องมีการประเมินผลลัพธ์ของการใช้งบประมาณอย่างเป็นระบบ

2. หลักการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา

งบประมาณของสถานศึกษาประกอบด้วยเงินงบประมาณ และรายได้อื่นใด ซึ่งสถานศึกษาได้มาตามระเบียบหรือมีผู้บริจาคให้สถานศึกษา ควรจัดให้มีการบริหารการเงินอย่างมีระบบ มีการควบคุมการดำเนินงานทางการเงินให้มีประสิทธิภาพตามหลักเกณฑ์และมาตรฐานการเงิน เพื่อให้เกิดการจัดการทรัพยากรของสถานศึกษาอย่างประหยัดคุ้มค่า และเกิดประสิทธิผล สามารถบรรลุเป้าหมายและภารกิจของหน่วยงาน ซึ่งสำนักงานปฏิรูปการศึกษา เสนอกรอบการบริหารการเงินของสถานศึกษาไว้ ดังนี้

1. การวางแผนการเงินจะต้องจัดทำแผนการดำเนินงานที่สะท้อนกรอบการดำเนินงาน กิจกรรม เป้าหมายผลการดำเนินงานค่าใช้จ่าย และระยะเวลาการดำเนินงาน รวมทั้งหลักเกณฑ์วิธีการหรือแนวปฏิบัติในการพิจารณาและจัดสรรเงิน เพื่อความเป็นธรรมโปร่งใสและตรวจสอบได้

2. การบริหารทรัพย์สินของสถานศึกษา เช่น ที่ดินอาคารสิ่งก่อสร้างวัสดุครุภัณฑ์ โดยการจัดทำแผนการใช้ทรัพยากร เพื่อการบริหารจัดการการหารายได้ และผลประโยชน์จากทรัพย์สินให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3. การจัดการเกี่ยวกับการรับและการจ่ายเงิน ทั้งเงินงบประมาณและเงินนอกงบประมาณที่สะดวกคล่องตัวรวดเร็ว เพื่อการตรวจสอบและการรายงานสถานะทางการเงิน

4. การควบคุมการดำเนินงานด้านบัญชีและพัสดุที่รัดกุม จะต้องจัดวางระบบการบริหารการเงินเกี่ยวกับการรับเงินการจ่ายเงินการจ่ายเงินยืมการรักษาเงินสด และการควบคุมเงินสดย่อย

5. การตรวจสอบเงินและทรัพย์สินของสถานศึกษาที่ครอบคลุมและสม่ำเสมอ เพื่อรายงานและการรับรู้สถานะทางการเงินความถูกต้องโปร่งใส

6. การเก็บรักษาเอกสารหลักฐานทางการเงินอย่างเป็นระบบ สะดวกต่อการค้นหาและอ้างอิง และการตรวจสอบและรายงาน

7. การกำหนดอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ รวมทั้งการจัดระบบการบริหารจัดการทางการเงินเพื่อความชัดเจน และไม่ซ้ำซ้อนและสามารถหาผู้รับผิดชอบได้ สำหรับทรัพย์สินต่าง ๆ สถานศึกษาควรจัดหาและใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินให้เกิดประโยชน์สูงสุดและมีประสิทธิภาพรวมทั้งการป้องกันทรัพย์สินของสถานศึกษามีให้สูญหาย เสียหายหมดเปลืองไปโดยไร้ประโยชน์ ใช้ผิดวิธีและขาดการบำรุงรักษาที่เหมาะสม (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545)

ดังนั้น ระบบการควบคุมที่ดีต้องมีวิธีการลงบันทึกและรายงานอย่างถูกต้อง การกำหนดผู้รับผิดชอบที่ชัดเจนและจัดให้มีการตรวจตราดูแลการใช้งาน การป้องกันและจัดเก็บอย่างปลอดภัยและถูกวิธี การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินแต่ละประเภทและค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สิน รวมทั้งข้อมูลอายุการใช้งานและค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซม และบำรุงรักษาตลอดอายุการใช้งานของทรัพย์สินนั้น ๆ ข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารทรัพย์สินของสถานศึกษา ทั้งในด้านการวางแผนการจัดซื้อ การวางแผนบำรุงรักษา การวางแผนการใช้งาน และการติดตามประเมินผลการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินว่ามีความคุ้มค่าหรือไม่เพียงใด

การบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษา

คำว่า งบประมาณ (Budgeting) มีความหมายครอบคลุมถึงการจัดทำงบประมาณ (Budget Preparation) และการควบคุมโดยงบประมาณ (Budgetary Control) การจัดทำงบประมาณหรือการวางแผนงบประมาณ คือ การจัดทำแผนการดำเนินงานอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรขององค์กรหนึ่ง สำหรับระยะเวลาใดเวลาหนึ่งในภายหน้า แผนงบประมาณนี้อาจเป็นแผนระยะยาว ซึ่งครอบคลุมระยะเวลา 3 ปีหรือ 5 ปีหรือ 10 ปี ข้างหน้า หรืออาจเป็นแผนระยะสั้น ซึ่งโดยปกติจะเป็นแผนการดำเนินงานสำหรับระยะเวลา 1 ปี หรือ 6 เดือนข้างหน้า ส่วนควบคุมโดยงบประมาณ หมายถึง การติดตามเปรียบเทียบผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจริงกับแผนงบประมาณที่วางไว้เพื่อดูว่าการดำเนินเป็นไปตามแผนที่วางไว้หรือไม่ แตกต่างจากแผนมากน้อยเพียงไร ด้วยเหตุใดเพื่อจะหาทางแก้ไขการดำเนินงานเป็นไปตามแผนที่วางไว้ (เพ็ญแข สนิทวงศ์ ณ อยุธยา, 2539)

หลักธรรมาภิบาล เป็นการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ซึ่งคือแกนหลักสำคัญในการจัดระบบให้สังคมไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ เอกชน ภาครัฐ และประชาชน ซึ่งรวมไปถึงฝ่ายราชการ ฝ่ายปฏิบัติการ ฝ่ายวิชาการ และฝ่ายธุรกิจ สามารถอยู่ร่วมกันได้ และมีความสุข เกิดความสามัคคี และก่อเป็นพลังสร้างและพัฒนาอย่างยาวนาน และมีส่วนเสริมสร้างความแข็งแกร่งหรือภูมิคุ้มกันด้านทุนแก่ประเทศ เพื่อแก้ไข ป้องกันหรือบรรเทาสถานการณ์วิกฤตอันตรายที่กำลังจะมีมาในภายภาคหน้า เพราะสังคมจะสัมผัสถึงความยุติธรรม ความโปร่งใส รวมถึงการเปลี่ยนแปลงเพื่อพร้อมเติบโตอย่างยั่งยืน หรือ ระดับ “ยั่งยืน” ในการผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างในมิติต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างความสามารถของบุคคลและสังคมในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งเพื่อสนับสนุนให้ประเทศสามารถเติบโตได้อย่างมีคุณภาพและยั่งยืน (ราชกิจจานุเบกษา, 2565) ซึ่งในการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษานั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำหลัก

ธรรมาภิบาลมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงบประมาณ เพื่อความโปร่งใส เที่ยงธรรมในการบริหารงาน ซึ่งหลักธรรมาภิบาลมีองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 และประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ. 2542 ระเบียบนี้มีผลใช้บังคับกับหน่วยงานของรัฐตั้งแต่วันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2542 เป็นต้นมา โดยระเบียบนี้กำหนดให้ทุกหน่วยงานของรัฐดำเนินการบริหารจัดการ โดยยึดหลักการ 6 ประการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า (ราชกิจจานุเบกษา, 2542) โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. หลักนิติธรรม ได้แก่ การตรากฎหมาย กฎ ข้อบังคับต่าง ๆ ให้ทันสมัย และเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคมและสังคมยินยอมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ข้อบังคับเหล่านั้น โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมาย มิใช่ตามอำเภอใจหรืออำนาจของตัวบุคคล

2. หลักคุณธรรม ได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยรณรงค์ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือหลักนี้เพื่อการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นตัวอย่างแก่สังคม และส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน เพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ จริตใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบวิชาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ

3. หลักความโปร่งใส ได้แก่ การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติ โดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกวงการ ให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมา ด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก มีกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนได้

4. หลักความมีส่วนร่วม ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ และเสนอความเห็นสำหรับการตัดสินใจ ปัญหาสำคัญของประเทศ ไม่ว่าด้วยการแจ้งความเห็น การไต่สวนสาธารณะ การประชาพิจารณ์ และการแสดงประชามติ

5. หลักความรับผิดชอบ ได้แก่ การตระหนักในสิทธิหน้าที่รวมถึงความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมือง และกระตือรือร้นที่จะแก้ปัญหาดูแลจัดการเคาแฟในความคิดเห็นที่แตกต่าง และความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน

6. หลักความคุ้มค่า ได้แก่ การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยรณรงค์ให้คนไทยมีความประหยัด ใช้ของอย่างคุ้มค่าสร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีคุณภาพสามารถแข่งขันได้ในเวทีนานาชาติ และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน

รัตติกรณ์ สุขดี (2551) กล่าวถึง หลักธรรมาภิบาลได้นำมาบูรณาการเข้ากับการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษาโดยเฉพาะการบริหารงบประมาณ มีการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการบริหารงบประมาณตามหลักการพื้นฐาน ดังนี้

1. หลักนิติธรรม หมายถึง สถานศึกษามีการบริหารงบประมาณโดยยึดหลักการปฏิบัติที่ถูกต้องและเป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ และหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง โดยที่ระเบียบ หลักเกณฑ์การบังคับใช้เหล่านั้นต้องเป็นธรรมและเป็นที่ยอมรับจากสมาชิก ก่อให้เกิดความเสมอภาคของสมาชิกในหน่วยงานและผู้รับบริการ และยังมีสภาพที่เอื้อต่อการกำกับและปรับปรุงให้ผู้รับบริการด้วยการกำหนดและดำเนินการตามกฎเกณฑ์ที่ตกลงไว้อย่างเคร่งครัด

2. หลักคุณธรรม หมายถึง สถานศึกษามีการบริหารงบประมาณโดยมีการดำเนินงานในขั้นตอนต่าง ๆ ด้วยความถูกต้อง ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต จริตใจ ยึดถือในความถูกต้องบนหลักของศีลธรรม จริยธรรมภายใต้ระเบียบข้อบังคับและมีประโยชน์ต่อหน่วยงาน สังคมและประเทศสืบไป

3. หลักความโปร่งใส หมายถึง สถานศึกษามีการบริหารงบประมาณโดยที่ผู้ปฏิบัติงานและผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ ก่อความไว้วางใจและเชื่อมั่นระหว่างกันและกันในกลุ่มงานรวมถึงผู้รับบริการ โดยพัฒนาระบบการดำเนินงานขององค์การให้มีความน่าเชื่อถือ และสามารถตรวจทานได้

4. หลักการมีส่วนร่วม หมายถึง สถานศึกษาเปิดโอกาสให้บุคคลในกลุ่มงานและผู้รับบริการ เช่น นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ซึ่งเป็นคนที่มีส่วนได้ส่วนเสียหรือได้รับผลกระทบจากการบริหารงบประมาณหรือการดำเนินการต่าง ๆ ของกลุ่มงานได้ร่วมทราบ ร่วมเสนอข้อคิดเห็น ร่วมกันตัดสินใจ รวมทั้งส่งเสริมกำกับ และตรวจสอบการดำเนินงานตามที่ได้ร่วมตัดสินใจ

5. หลักการความรับผิดชอบ หมายถึง สถานศึกษามีผู้รับผิดชอบ และผู้ดำเนินงานที่มีความมุ่งมั่นและความตั้งใจที่จะปฏิบัติงานบริหารงบประมาณอย่างเต็มกำลังให้ผ่านจุดมุ่งหมายสอดคล้องตามระเบียบและหลักเกณฑ์ของทางราชการที่เกี่ยวข้อง ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานงบประมาณ ปฏิบัติงานโดยมีจิตสำนึกต่อหน้าที่ สังคมประเทศชาติ โดยตระหนักไปยังผู้รับบริการและส่วนรวมเป็นสำคัญ รวมทั้งยอมรับผลการดำเนินงานข้างต้น ทั้งที่เป็นแง่ดีและแง่เสีย อีกทั้งสามารถเปิดเผยข้อมูลในการปฏิบัติหน้าที่ต่อสาธารณะ โดยบอกกล่าวเหตุผลได้และยอมรับการตรวจสอบจากสาธารณชน

6. หลักความคุ้มค่า หมายถึง สถานศึกษามีการดำเนินงานงบประมาณ โดยการใช้เงินงบประมาณและทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ด้วยความประหยัดและคุ้มค่าเพื่อให้เกิดความคุ้มค่าสูงสุดต่อส่วนรวมทำให้งานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดี

วิภาณี เทียมจันทร์ (2564) กล่าวถึง แนวทางการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร ดังนี้

1. ด้านการจัดทำและเสนอของงบประมาณ ผู้บริหารควรจัดอบรม ให้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องและข้อมูลที่สำคัญในการจัดทำกลยุทธ์และแผนพัฒนาการศึกษาให้แก่บุคลากรในสถานศึกษา มีการแต่งตั้งหัวหน้าระดับชั้น หัวหน้ากลุ่มสาระ เป็นผู้นำในการนำบุคลากรในโรงเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำกลยุทธ์และแผนพัฒนาการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับหลักความมีส่วนร่วม

2. ด้านการจัดสรรงบประมาณ ผู้บริหารควรมีการนิเทศ กำกับ ติดตามของผู้ดำเนินงาน ให้มีการวิเคราะห์และตรวจสอบความชัดเจน และความถูกต้องของข้อมูลการจัดสรรงบประมาณที่สถานศึกษาได้รับ สถานศึกษาทำการแบ่งงบประมาณที่ได้รับจัดสรรอย่างชัดเจน โดยจัดลำดับความสำคัญของโครงการ กิจกรรมที่ดำเนินการ และจัดทำประมาณการ โดยยึดราคากลางของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับหลักความโปร่งใส

3. ด้านการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน ผู้บริหารควรเชิญคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเข้ามามีส่วนร่วมใน การบริหารจัดการโรงเรียน มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม โครงการต่าง ๆ ของโรงเรียนและร่วมตรวจสอบความโปร่งใสของโครงการนั้น ๆ ให้มีการรายงานการใช้งบประมาณประจำปีของสถานศึกษาตามรายละเอียดของโครงการต่าง ๆ ของสถานศึกษาต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีการประเมินปีละ 2 ครั้ง ซึ่งสอดคล้องกับหลักความโปร่งใส

4. ด้านการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ผู้บริหารควรมีการแต่งตั้งตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อทำการตรวจสอบความคุ้มค่า ตรวจสอบโครงการ กิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน โดยวางแผนเป้าหมาย และวางแผนระบบการใช้งบประมาณโดย ยึดหลักความคุ้มค่า ความประหยัด ความจำเป็น และจะต้องมีการออกระเบียบการใช้งบประมาณให้ชัดเจน

5. ด้านการบริหารการเงิน ผู้บริหารควรควบคุม กำกับ ติดตาม การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของสถานศึกษาให้ปฏิบัติตามระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกำหนด มีการตรวจสอบหลักฐาน เอกสาร

จากหัวหน้าฝ่ายงานงบประมาณหรือหัวหน้างานการเงิน รวมทั้งมีผู้ตรวจสอบจากภายนอก เช่น สำนักงานตรวจสอบภายใน จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามาช่วยตรวจสอบ ซึ่งสอดคล้องกับหลักนิติธรรม และเจ้าหน้าที่การเงินควรผ่านการอบรมเกี่ยวกับการจัดทำหลักฐาน เอกสาร เพื่อให้มีความรู้ในการจัดทำหลักฐาน เอกสารให้เป็นไปตามขั้นตอน ระเบียบ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกำหนด

6. ด้านการบริหารการบัญชี ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ได้รับมอบหมายควรมีการควบคุมดูแล ตรวจสอบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ให้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ การบันทึกบัญชีต่าง ๆ ให้ครบถ้วน เป็นปัจจุบัน และคัดเลือกคนให้เหมาะสมกับงาน โดยเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์ ยึดหลักความรับผิดชอบ ทำงานไม่ล่าช้าและมีความตรงไปตรงมา

จากการศึกษางานวิจัย และความคิดเห็นของนักวิชาการตามหลักการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา และการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษานั้น ผู้เขียนได้ประมวลผลการศึกษาเพื่อนำไปพัฒนาการบริหารงบประมาณ ดังนี้

ประการแรก คือ การส่งเสริมให้ผู้บริหาร ครู บุคลากร และนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล โดยสามารถจัดกิจกรรมอบรม สัมมนา หรือ Work Shop (เวิร์กช็อป) เกี่ยวกับความโปร่งใส การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ และการตรวจสอบได้ ทั้งนี้ ผู้บริหารและครูควรทำหน้าที่เป็นต้นแบบในการประพฤติปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางแก่บุคลากรและนักเรียนในโรงเรียน ประการที่สอง สถานศึกษาควรมีนโยบายและแนวปฏิบัติที่ครอบคลุม เช่น การจัดสรรงบประมาณ การดำเนินโครงการ และกระบวนการตัดสินใจต่างๆ ต้องดำเนินไปอย่างโปร่งใสและเป็นธรรม โดยควรมีระบบหรือคู่มือที่สามารถอ้างอิงได้จริง เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในทุกระดับ ประการที่สาม คือ การเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง ชุมชน และนักเรียนได้ร่วมแสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ เป็นหัวใจของธรรมาภิบาล เช่น การเผยแพร่ข้อมูลงบประมาณผ่านการประชุมหรือเว็บไซต์ของโรงเรียน จะช่วยให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถติดตามและตรวจสอบการดำเนินงานของโรงเรียนได้อย่างแท้จริง ประการที่สี่ คือ การตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงาน ซึ่งมีความสำคัญในการติดตามความคืบหน้าของโครงการต่าง ๆ โดยควรมีการประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณ การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกิจกรรม ตลอดจนการสำรวจความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประการที่ห้า คือ ปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศสามารถช่วยให้การเปิดเผยข้อมูลและการจัดการงบประมาณเป็นไปอย่างโปร่งใสมากขึ้น เช่น การใช้ระบบจัดเก็บข้อมูลแบบออนไลน์ การเผยแพร่แผนงานและผลลัพธ์ของโครงการในรูปแบบดิจิทัล ที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวก ประการที่หก การจัดตั้งคณะกรรมการจากหลากหลายภาคส่วน เช่น ครู นักเรียน ผู้ปกครอง หรือชุมชน เพื่อร่วมกันพิจารณาการใช้จ่ายงบประมาณและกิจกรรมของโรงเรียน ถือเป็นแนวทางที่ช่วยให้การบริหารจัดการมีความรอบด้าน สร้างความเชื่อมั่น และทำให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาโรงเรียนอย่างยั่งยืน ประการที่เจ็ด คือ การสร้างวัฒนธรรมของความรับผิดชอบ ซึ่งเป็นรากฐานของการบริหารงานที่ดี โรงเรียนควรปลูกฝังให้ครูและนักเรียนเห็นความสำคัญของการรับผิดชอบต่อหน้าที่และการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า เช่น การจัดทำโครงการพัฒนาสถานศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการจริงของผู้เรียน และชุมชน และสุดท้าย ประการที่แปด คือ การจัดการความเสี่ยงและความขัดแย้งอย่างเป็นระบบ โรงเรียนควรมีช่องทางให้บุคคลภายในและภายนอกสามารถร้องเรียนหรือแจ้งปัญหาได้อย่างปลอดภัย มีคณะกรรมการหรือกลไกที่เป็นกลางในการพิจารณาและแก้ไขปัญหา โดยใช้กระบวนการที่ยุติธรรมและโปร่งใส

ดังนั้น การบริหารจัดการงบประมาณในสถานศึกษาบนฐานหลักธรรมาภิบาล ไม่เพียงแต่ช่วยให้การใช้จ่ายเป็นไปอย่างเหมาะสมและคุ้มค่าเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างรากฐานของวัฒนธรรมองค์กรที่โปร่งใส

ตรวจสอบได้ และมีส่วนร่วม ซึ่งจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพของการศึกษาในภาพรวมอย่างยั่งยืน เป็นไปตามตารางการบริหารจัดการงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษา ดังนี้

หลักธรรมาภิบาล	ความคิดเห็นของนักวิชาการการบริหาร งบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล	ประมวลผลการบริหารงบประมาณ ตามหลักธรรมาภิบาล
1. หลักนิติธรรม การตรากฎหมาย กฎ ข้อบังคับต่าง ๆ ให้ทันสมัย และเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคม	- สถานศึกษามีการบริหารงบประมาณโดยยึดหลักการปฏิบัติที่ถูกต้องและเป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ และหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง - ด้านการบริหารการเงิน ผู้บริหารควรควบคุมกำกับ ติดตาม การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของสถานศึกษาให้ปฏิบัติตามระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกำหนด	- การสร้างความเข้าใจและการอบรมเรื่องหลักธรรมาภิบาล ผู้บริหาร ครู บุคลากรในโรงเรียน และนักเรียน โดยจัดอบรม/สัมมนาเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลในด้านต่าง ๆ เช่น การโปร่งใส การมีส่วนร่วม เป็นต้น - การกำหนดมาตรฐานและแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจน กระบวนการจัดสรรงบประมาณ การตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการต่างๆ ต้องมีกระบวนการที่โปร่งใสและมีการตรวจสอบ
2. หลักคุณธรรม การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม โดย รณรงค์ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือ หลักนี้ เพื่อการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็น ตัวอย่างแก่สังคม	- สถานศึกษามีการบริหารงบประมาณโดยมีการดำเนินงานในขั้นตอนต่าง ๆ ด้วยความถูกต้อง ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต จริงใจ - ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่ได้รับมอบหมายควรมีการควบคุมดูแล ตรวจสอบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ให้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ การบันทึกบัญชีต่าง ๆ ให้ครบถ้วน เป็นปัจจุบัน และคัดเลือกคนให้เหมาะสมกับงาน โดยเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์	- การกำหนดมาตรฐานและแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจน กระบวนการจัดสรรงบประมาณ การตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการต่าง ๆ ต้องมีกระบวนการที่โปร่งใสและมีการตรวจสอบ - การตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงาน ตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณ การประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการต่างๆ ว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดหรือไม่
3. หลักความโปร่งใส ให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผย ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่าง ตรงไปตรงมา	- สถานศึกษามีการบริหารงบประมาณโดยที่ผู้ปฏิบัติงานและผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ ก่อความไว้วางใจระหว่างกันและกันในกลุ่มงานรวมถึงผู้รับบริการ - ด้านการจัดสรรงบประมาณ ผู้บริหารควรมีการนิเทศ กำกับ ติดตามของผู้ดำเนินงาน ให้มีการวิเคราะห์และตรวจสอบความชัดเจน - ด้านการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน ผู้บริหารควรเชิญคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการโรงเรียน/กิจกรรม/โครงการต่าง ๆ	- การใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มความโปร่งใส การใช้ระบบการจัดการข้อมูลแบบดิจิทัลที่สามารถเข้าถึงได้ในออนไลน์ โดยสามารถเผยแพร่ข้อมูลการใช้งบประมาณ ในรูปแบบออนไลน์ - การจัดการความเสี่ยงและความขัดแย้ง การจัดทำช่องทางรับเรื่องราวร้องเรียนที่เป็นกลางและโปร่งใส
4. หลักการมีส่วนร่วม การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม รับรู้ และเสนอความเห็นสำหรับการ ตัดสินใจ การไต่สวนสาธารณะ การ ประชาพิจารณ์ และการแสดง	- ด้านการจัดทำและเสนอของงบประมาณ ผู้บริหารควรจัดอบรม ให้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องและข้อมูลที่สำคัญในการจัดทำกลยุทธ์ และแผนพัฒนาการศึกษาให้แก่บุคลากรในสถานศึกษา	- การเปิดเผยข้อมูลและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การเปิดเผยข้อมูลงบประมาณหรือแผนงานการพัฒนาสถานศึกษา เช่น ผ่านการจัดประชุมประชาพิจารณ์ หรือผ่านช่องทางออนไลน์

ประชาติ	- สถานศึกษาเปิดโอกาสให้บุคคลในกลุ่มงานและผู้รับบริการ เช่น นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ร่วมทราบ ร่วมเสนอข้อคิดเห็น ร่วมกันตัดสินใจ	- การส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่าย การตั้งคณะกรรมการตรวจสอบงบประมาณที่ประกอบด้วย ครู นักเรียน ผู้ปกครอง หรือชุมชน
5. หลักการความรับผิดชอบ ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมือง	- สถานศึกษามีผู้รับผิดชอบ และผู้ดำเนินงานที่มีความมุ่งมั่นและความตั้งใจที่จะปฏิบัติงานบริหารงบประมาณอย่างเต็มกำลังให้ผ่านจุดมุ่งหมายสอดคล้องตามระเบียบและหลักเกณฑ์ของทางราชการที่เกี่ยวข้อง - ด้านการบริหารการบัญชี ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ได้รับมอบหมายควรมีการควบคุมดูแล ตรวจสอบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ให้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ การบันทึกบัญชีต่าง ๆ ให้ครบถ้วน	- การสร้างวัฒนธรรมของการรับผิดชอบต่อสังคม การส่งเสริมให้ครูและนักเรียนร่วมมือกันในการจัดทำโครงการพัฒนาสถานศึกษาให้ตรงกับความต้องการของทุกฝ่าย
6. หลักความคุ้มค่า การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม	- สถานศึกษามีการดำเนินงานงบประมาณโดยการใช้เงินงบประมาณและทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ด้วยความประหยัดและคุ้มค่า เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าสูงสุดต่อส่วนรวมทำให้งานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดี - ด้านการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ผู้บริหารควรมีการแต่งตั้งตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อทำการตรวจสอบความคุ้มค่า ตรวจสอบโครงการกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน	- การสร้างวัฒนธรรมของการรับผิดชอบต่อสังคม การพัฒนาวัฒนธรรมการรับผิดชอบต่อสังคม โดยสามารถทำได้ผ่านการส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การรับผิดชอบต่อลูกหลาน และการสร้างความตระหนักในคุณค่าของการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

จากตารางการบริหารจัดการงบประมาณในสถานศึกษานานาชาติ พอสรุปได้ ดังนี้

1. หลักนิติธรรม การตรากฎหมาย กฎ ข้อบังคับต่าง ๆ ให้ทันสมัย และเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคม การบริหารจัดการงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล คือ การสร้างความเข้าใจและการยอมรับเรื่องหลักธรรมาภิบาล การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลในหมู่ผู้บริหาร ครู บุคลากรในโรงเรียน และนักเรียน เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ทุกคนตระหนักถึงความสำคัญและหลักการของธรรมาภิบาล โดยสามารถจัดอบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลในด้านต่างๆ เช่น การโปร่งใส การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบและการตรวจสอบได้ นอกจากนี้ควรให้ผู้บริหารและครูเป็นต้นแบบในการประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อสร้างวัฒนธรรมในสถานศึกษา และการกำหนดมาตรฐานและแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจน การกำหนดนโยบายและมาตรการที่ชัดเจนเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล เช่น กระบวนการจัดสรรงบประมาณ การตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการต่างๆ ต้องมีกระบวนการที่โปร่งใสและมีการตรวจสอบ การออกแบบระบบและขั้นตอนที่มีความยุติธรรมและเปิดเผยให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องสามารถติดตามผลได้ รวมถึงการจัดทำคู่มือหรือแนวปฏิบัติที่เป็นลายลักษณ์อักษร

2. หลักคุณธรรม การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยรณรงค์ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือหลักนี้ เพื่อการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นตัวอย่างแก่สังคม การบริหารจัดการงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล คือ การกำหนดมาตรฐานและแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจน กระบวนการจัดสรรงบประมาณ การตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการต่างๆ ต้องมีกระบวนการที่โปร่งใสและมีการตรวจสอบ และการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงาน

ตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณ การประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการต่างๆ ว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดหรือไม่

3. หลักความโปร่งใส ให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาการบริหารจัดการงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล คือ การใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มความโปร่งใส การใช้ระบบการจัดการข้อมูลแบบดิจิทัลที่สามารถเข้าถึงได้ในออนไลน์ โดยสามารถเผยแพร่ข้อมูลการใช้งบประมาณ ในรูปแบบออนไลน์ และการจัดการความเสี่ยงและความขัดแย้งการจัดทำช่องทางรับเรื่องร้องเรียนที่เป็นกลางและโปร่งใส

4. หลักการมีส่วนร่วม การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ และเสนอความเห็นสำหรับการตัดสินใจ การไต่สวนสาธารณะ การประชาพิจารณ์ และการแสดงประชามติ การบริหารจัดการงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล คือ การเปิดเผยข้อมูลและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การเปิดเผยข้อมูลงบประมาณหรือแผนงานการพัฒนาสถานศึกษา เช่น ผ่านการจัดประชุมประชาพิจารณ์ หรือผ่านช่องทางออนไลน์ และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่าย การตั้งคณะกรรมการตรวจสอบงบประมาณที่ประกอบด้วย ครู นักเรียน ผู้ปกครอง หรือชุมชน

5. หลักการความรับผิดชอบ ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมือง การบริหารจัดการงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล คือ การสร้างวัฒนธรรมของการรับผิดชอบต่อสังคม การส่งเสริมให้ครูและนักเรียนร่วมมือกันในการจัดทำโครงการพัฒนาสถานศึกษาให้ตรงกับความต้องการของทุกฝ่าย

6. หลักความคุ้มค่า การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม การบริหารจัดการงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล คือ การสร้างวัฒนธรรมของการรับผิดชอบต่อสังคม การพัฒนาวัฒนธรรมการรับผิดชอบต่อสังคม โดยสามารถทำได้ผ่านการส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การรับผิดชอบต่อลูกหลาน และการสร้างความตระหนักในความสำคัญของการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

สรุป

การบริหารจัดการงบประมาณในสถานศึกษาบนฐานหลักธรรมาภิบาล เป็นกระบวนการที่มีการใช้หลักการบริหารจัดการที่โปร่งใส ซื่อสัตย์ และมีความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อนักเรียน และสังคมโดยรวม ซึ่งการนำหลักธรรมาภิบาล 6 ประการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบต่อสังคม และหลักความคุ้มค่า นำไปบริหารงบประมาณในสถานศึกษา พอสรุปแนวทางปฏิบัติที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้อย่างเป็นรูปธรรมได้ ดังนี้ 1) การวางแผนงบประมาณ จัดทำแผนงบประมาณประจำปีที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาสถานศึกษา กำหนดโครงการและกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน วิเคราะห์ความคุ้มค่าและความเป็นไปได้ของการใช้งบประมาณ เปิดโอกาสให้บุคลากรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการวางแผน 2) การจัดสรรงบประมาณ กำหนดหลักเกณฑ์การจัดสรรที่ชัดเจนและเป็นธรรม พิจารณาความจำเป็นและความเร่งด่วนของแต่ละโครงการ จัดลำดับความสำคัญของการใช้จ่ายงบประมาณ สื่อสารและชี้แจงเหตุผลในการจัดสรรงบประมาณ 3) การบริหารการเงินและบัญชี จัดทำเอกสารทางการเงินให้ถูกต้องตามระเบียบ แต่งตั้งผู้รับผิดชอบที่มีความรู้ความสามารถ กำหนดระบบการควบคุมภายในที่รัดกุม จัดเก็บเอกสารหลักฐานอย่างเป็นระบบ 4) การจัดซื้อจัดจ้าง ดำเนินการตามระเบียบพัสดุอย่างเคร่งครัด เผยแพร่ข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้างต่อสาธารณะ ตั้งคณะกรรมการดำเนินการที่มีความหลากหลาย เปิดโอกาสให้มีการแข่งขันอย่างเป็นธรรม 5) การตรวจสอบและติดตาม จัดทำรายงานการใช้จ่ายงบประมาณอย่างสม่ำเสมอ แต่งตั้งคณะกรรมการ

ตรวจสอบภายใน เปิดเผยผลการตรวจสอบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย นำผลการตรวจสอบมาปรับปรุงการดำเนินงาน 6) การรายงานผล จัดทำรายงานทางการเงินที่ถูกต้องและครบถ้วน นำเสนอข้อมูลในรูปแบบที่เข้าใจง่าย เผยแพร่รายงานผ่านช่องทางที่หลากหลาย รับฟังข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 7) การพัฒนาบุคลากร จัดอบรมให้ความรู้ด้านการเงินและพัสดุ สร้างความตระหนักเรื่องความโปร่งใสและความรับผิดชอบ ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคลากร พัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีในการบริหารงบประมาณ 8) การประเมินผล กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จที่ชัดเจน ประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการใช้งบประมาณ วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน นำผลการประเมินมาปรับปรุงการบริหารงบประมาณ ดังนั้น การบริหารจัดการงบประมาณในสถานศึกษาบนฐานหลักธรรมาภิบาลจะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัย ความมุ่งมั่นของผู้บริหาร การมีส่วนร่วมของบุคลากร ระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพ การสื่อสารที่ชัดเจน และการติดตามและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการบริหารงบประมาณที่ดีจะช่วยให้สถานศึกษาสามารถใช้ทรัพยากรได้อย่างคุ้มค่า โปร่งใส และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

องค์ความรู้ใหม่

ผลจากการศึกษา การบริหารจัดการงบประมาณในสถานศึกษาบนฐานหลักธรรมาภิบาล ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ คือ ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการงบประมาณในสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลที่มีกระบวนการบริหารจัดการแบบโปร่งใส ตรวจสอบได้ มีส่วนร่วม รับผิดชอบ เป็นธรรม และใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การใช้จ่ายงบประมาณเกิดประโยชน์สูงสุด ถูกต้องตามระเบียบทางราชการ และกฎหมายบ้านเมือง สามารถสรุปเป็นแผนผังได้ ดังนี้

เอกสารอ้างอิง

เกษมา แสนอ่อน. (2562). การประเมินความต้องการจำเป็นการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขตตรวจราชการที่ 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.

- เกศริน ภัทรเปรมเจริญ. (2564). แนวทางการกำกับดูแลการใช้จ่ายเงินงบประมาณการคลังท้องถิ่น. รายงานการศึกษาส่วนบุคคล. สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน: สำนักงาน ก.พ.
- ชนิษฐา ยศเมฆ. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงบประมาณทางการศึกษากับคุณภาพผู้เรียนของสถานศึกษา สังกัดเทศบาลในจังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- จริยะดา จันทรังษี. (2558). เอกสารประกอบการบรรยายเรื่อง การจัดทำงบประมาณ. ม.ป.ท.
- ดรัณภพ เย็นวัฒนา. (2562). สภาพ ปัญหา และแนวทางพัฒนาการบริหารงานงบประมาณในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- เพ็ญแข สนิทวงศ์ ณ อยุธยา. (2539). การงบประมาณ. กรุงเทพมหานคร: คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มาลัย อินเทพ. (2560). แนวทางการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานตามหลักธรรมาภิบาลโรงเรียนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3. การศึกษาอิสระ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- รักษณาลี สุริหาร. (2563). สภาพและประสิทธิผลการบริหารงบประมาณของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570). เล่มที่ 139. ตอนพิเศษ 258 ง.
- _____. (2542). ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542. เล่มที่ 116. ตอนพิเศษ 63 ง.
- รัตติกรณ์ สุขดี. (2551). การบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- วิจารณ์ พานิช. (2559). การปฏิรูปการศึกษา: จากฐานรากสู่ความยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: สถาบันอิศรา.
- วิภาณี เทียมจันทร์. (2564). สภาพ ปัญหาและแนวทางการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร. การค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วีระพงษ์ ก้านกิ่ง. (2560). สภาพและปัญหาการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- วิไลภรณ์ เทพมนตรี. (2559). แนวทางการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่บนพื้นที่สูงจังหวัดเชียงราย. การศึกษาอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- แสงเทียน จิตรโชติ. (2560). แนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลสำหรับสถานศึกษาขยายโอกาส ในเขตอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักข่าวอิศรา. บทเรียนคดีทุจริตอาหารกลางวันเด็ก. เรียกใช้เมื่อ 18 เมษายน 2568 จาก <https://www.isranews.org/article/isranews-scoop/113764-inves09-248.html>.

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2545). แนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานปฏิรูปการศึกษา.

สุรุฒิ ตั้งดี. (2558). การศึกษาการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานตามยุทธศาสตร์ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

UNESCO. (2017). Education Governance for Accountability and Transparency. Paris: UNESCO Publishing.